

OSCAR WILDE

DORIAN GRAY'İN PORTRESİ

ÇEVİRİ: SUAT ERTÜZÜN

51. BASKI

klasik

OSCAR WILDE
DORIAN GRAY'İN
PORTRESİ

Can Klasik

Dorian Gray'in Portresi, Oscar Wilde

İngilizce aslından çeviren: Suat Ertüzün

The Picture of Dorian Gray, Oscar Wilde

İlk baskı: Lippincott's Monthly Magazine, 1890

Çeviriye kaynak alınan basım: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011

© 2002, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2002

51. basım: Nisan 2024, İstanbul

Bu kitabın 51. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İllüstrasyonlar: Eugène Dété

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6334-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

OSCAR WILDE
DORIAN GRAY'İN
PORTRESİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Suat Ertüzün

♥can

Oscar Wilde'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

De Profundis, 1989

Mürver Ağacı, 2012

Yalnız Sıkıcı İnsanlar Kahvaltıda Parıldar, 2020

Reading Zindanı Baladı, 2022

Bay W.H.'nin Portresi, 2022

OSCAR WILDE, 1854'te İrlanda'nın Dublin kentinde doğdu. Edebiyatla yakından ilgili, aydın bir ailenin oğluydu. 1878'de "Ravenna" adlı uzun şiiriyle Newdigate Ödülü'nü kazandı. 1881'de yayımladığı şiirler, Dante Gabriel Rossetti ve John Keats'in etkisindeydi. 1884'te Constance Lloyd'la evlendi ve bu evlilikten iki çocuğu oldu. Bu dönemde yayımladığı *Mutlu Prens* ve *Diğer Öyküler*, masal ve romantik alegori alanındaki ustalığını ortaya koyuyordu. Tek romanı *Dorian Gray'in Portresi*, masal ve öykü kitapları *Lord Arthur Savile'in Suçu* ve *Nar Evi* 1891'de yayımlandı. İlk başarılı oyunu *Lady Windermere'in Yelpazesi* ertesi yıl, *Salome* ise 1893'te basıldı. Cinsel yöneliminden ötürü suçlanarak iki yıl yattığı hapisin insanlık dışı koşullarını işlediği *Reading Zindanı Baladı* 1898'de okuyucuyla buluştu. Wilde, 1900'da Paris'te öldü.

SUAT ERTÜZÜN, 1971'de Hollanda'da doğdu. İlkokulu Hollanda'da, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. 1996'da Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Bir süre bankacılık ve turizm sektöründe çalıştıktan sonra çevirmenlik yapmaya başladı. Oscar Wilde, Kiran Desai, J.M. Coetzee, Rudolfo Anaya, Julia Glass, John Hughes, Sybille Bedford, John Banville, Patricia Highsmith, Stephen Greenblatt, Aimee Bender, V.S. Naipaul gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı.

Romanın Yeni Çevirisi Hakkında Kısa Bir Açıklama

Öykünün doğuşu, ABD'nin Philadelphia kenti merkezli *Lippincot's Monthly Magazine* dergisinin editörü J.M. Stoddard'ın 1889'da Oscar Wilde'la görüşmesine dayanır. Stoddard, Wilde'a bir kısa roman ısmarlar, Wilde da romanını ertesi yıl teslim eder. Eser hem ABD hem de İngiltere'de çıkan derginin Temmuz 1890 sayısında 100 sayfa olarak yayımlanır. Kamuoyunun tepkisinden çekinen editör, Wilde'ın bilgisi dışında bazı yerleri metinden çıkarmıştır. Bu yerler (1) homoseksüelliği akla getiren, (2) Fransız Dekadan hareketinin en sakıncalı eser ve isimlerini çağrıştıracığından endişe edilen hayalî roman *Le Secret de Raoul* ile onun yazarı Catulle Sarrazin'in adlarının geçtiği ve (3) Dorian Gray'in âşık olduğu Sybil Vane ile Hetty Merton'un "metres" olarak nitelendiği (dolayısıyla yalnızca eşcinsel değil, karşı cinse yönelik aşk da burada sansüre uğruyor) bölümlerdir ki, bunların kabaca toplam 500 kelimeyi bulduğu belirtilmiştir.

Fakat *Dorian Gray'in Portresi* yine de ağır tepkilerin hedefi olmaktan kurtulamaz ve özellikle İngiltere'de, olumlu eleştiriler de almakla beraber, birçok yayın tarafından "kaba", "murdar", "yüz kızartıcı", "hastalıklı" olarak nitelenir. Bunlar Victoria dönemi İngiltere'sinde, 1885 yılında bir yasayla suç haline getirilen eşcinsel ilişkiler için kullanılan basmakalıp sözcüklerdir. (*Homoseksüel ve homoseksüellik* sözcükleri İngilizce lügatine daha sonra girecektir; ilerleyen yıllarda Oscar Wilde'ın da mahkûm edileceği suç, yasada geçen muğlak ifadeyle, "ağır ahlaksızlık" idi.) Anılan yasa 19. yüzyılın sonlarına doğru eş-

cinselliğe gösterilen tepkinin artması olarak yorumlanabilir; nitekim romanın ilk yayımlanışının kısa süre öncesinde de kimi soyluların ve subayların adı söylenti ve skandallara karışmıştı. *Dorian Gray'in Portresi*'ne karşı takınılan düşmanca tutum ve 1895'te Oscar Wilde aleyhine açılan –ve gözden geçirilip genişletilen 1891 basımı yerine *Lippincot's* basımının da delil olarak kendisine karşı bolca kullanıldığı– sansasyonel dava bu gelişmelerin ışığında daha iyi değerlendirilebilir.

Roman kitap olarak ilk kez 1891'de çıkar. Burada Oscar Wilde aldığı eleştirileri ve yayıncının ısrarını dikkate alır; eşcinsel içeriği sansürleyerek yumuşatır ve 1890'da on üç bölüm olarak çıkan eseri genişletip yeni bölümler ekler, başına ünlü “Önsöz”ünü koyar. Yirmi bölümlük şu haliyle roman Wilde'ın başta yazdığından daha uzundur; 3, 5, 15-18. bölümler yenidir ve *Lippincot's* basımındaki 13. bölüm 19 ve 20. bölümler olarak ikiye ayrılmıştır. *Dorian Gray'in Portresi* kitap olarak basılmadan bir ay önce bir dergide yayımlanan “Önsöz”, yazarın esere saldıranlara verdiği bir cevap ve “sanat için sanat” yaklaşımının bir manifestosu niteliğindedir.

Yapılan değişikliklerle romandaki homoerotik göndermelerin hafifletildiği yukarıda belirtildi. Buna bir-iki örnek verelim: *Lippincot's'a* yollanan müsveddede (yedinci bölüm) Basil Hallward, Dorian Gray'e, “Bir insanın arkadaşına gösterebileceği muhabbetin çok daha fazlasıyla” ona “adeta taptığını” ve bir kadını “hiç sevmediğini” itiraf eder, “sanatının tüm güzelliğini” ona Dorian'ın verdiğiinden söz eder. Amerikalı editör Stoddard'ın çıkarmayı uygun gördüğü bir başka parça da on üçüncü bölümde, Lord Henry'nin Hetty'yle ilgili olarak Dorian'a, “Oysa senin metresin olsa alımlı, kültürlü insanlarla bir arada yaşardı... fazlasıyla mutlu olurdu,” diye yorum yaptığı pasajın tamamıdır.

1891 basımında odak, ressamın Dorian'a olan duygularından ressamın sanatına kayar ve Basil Hallward, Lord Henry'ye, “bir *sanatçı* olarak hayatının Dorian'a bağlı” olduğunu açıklar (italik bana ait). Yine bu basımda Dorian Gray bir karakter olarak daha ayrıntılı işlenir; daha önce hiç olmayan Sybil'in abisi James Vane devreye girer, Dorian'ın Sybil Vane'le olan ilişkisinde genç adamın özdeki alçakça güdüleri sınıf çatışma-

sını çağrıştıran bir tarzda ortaya çıkar, roman kahramanının uğradığı ahlaki yozlaşmanın altı bir “mesaj” olarak daha belirgin çizilir.

Oscar Wilde’ın *Lippincot’s* dergisine gönderdiği ve halen ABD’de, Los Angeles California Üniversitesi’nin Clark Kütüphanesi’nde korunan daktilo edilmiş müsveddeye dayalı elinizdeki metin, romanın yazar tarafından tasarlanmış özgün halini temsil etmektedir; editör ve yazarın kendisi tarafından sonradan değişikliğe uğratılmamış, dergide yayımlanan ve kitap olarak basılan iki versiyonun da daha gözüpek halidir.

Suat Ertüzün

Önsöz

Sanatçı, güzel şeyler yaratandır.

Sanatın amacı, sanatı açığa çıkarıp sanatçıyı gizlemektir.

Eleştirmen, güzel şeyler hakkındaki izlenimini başka bir biçime veya yeni bir malzemeye çevirebilendir.

Eleştirinin en yüksek hali de en aşağı hali de özyaşamöyküsünün bir türüdür.

Güzel şeylerde çirkin anlamlar bulanlar hiçbir cazibesi olmaksızın yoz olanlardır. Bu bir kusurdur.

Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar kültürlü olanlardır. Bunlar için bir umut vardır.

Onlar güzel şeylerde yalnızca güzellik bulan seçilmiş kimselerdir.

Ahlaklı veya ahlaksız kitap diye bir şey yoktur.

Kitaplar ya iyi yazılır ya da kötü yazılır. Hepsi bu.

On dokuzuncu yüzyılın gerçekçilikten duyduğu tiksinti Caliban'ın aynada kendi yüzünü görmesinin öfkesidir.

On dokuzuncu yüzyılın romantizmden duyduğu tiksinti Caliban'ın aynada kendi yüzünü görmemesinin öfkesidir.

İnsanın ahlaki yaşantısı sanatçının konularından birini oluşturur, ama sanatta bir ahlak dersi varsa o da kusurlu bir aracın kusursuz kullanımındır.

Hiçbir sanatçı bir şey kanıtlamak istemez. Doğru şeyler bile kanıtlanabilir.

Sanatçı etik bir yakınlık duyamaz. Sanatçıda etik yakınlık üslupçuluğun affedilmez bir biçimidir.

Hiçbir sanatçı asla hastalıklı olamaz. Sanatçı her şeyi ifade edebilir.

Düşünce ve dil sanatçı için sanatın araçlarıdır.
Erdem de erdemsizlik de sanatçı için sanatın malzemesidir.

Biçim açısından tüm sanat tipleri müzisyenin sanatıdır.
Duygu açısından ise tip, aktörün hüneridir.

Tüm sanatlar hem yüzey hem simgedir.

Yüzeyin altına inen bunun sonucuyla yüzleşmek durumundadır.

Simgeyi okuyan bunun sonucuyla yüzleşmek durumundadır.

Sanat gerçekte hayatı değil, izleyiciyi yansıtır.

Bir sanat eseri hakkındaki farklı görüşler onun yeni, karmaşık ve yaşam dolu olduğunu gösterir.

Eleştirmenler arasında görüş ayrılığı olduğunda sanatçı kendiyile uyum içindedir.

Yararlı bir şey yapan birini bundan dolayı bağışlayabiliriz, yeter ki yaptığı şeye hayranlık duymasın. Yararsız bir şey yapmanın ise tek mazereti kişinin ona büyük bir hayranlık beslemesidir.

Sanatın her türlüşü yararsızdır.

Oscar Wilde

1

Stüdyoya zengin gül kokuları dolmuştu ve hafif yaz yeli bahçedeki ağaçların arasında kıpırdandıkça açık kapıdan ağır bir leylak rayihası ya da pembe çiçekli alıcın daha narin esansı içeri süzülüyordu.

Acem işi kırlentlerle süslü divanın köşesine uzanmış, her zamanki gibi sayısız sigara içen Lord Henry Wotton, titrek dalları üzerindeki yakıcı güzelliklerin yükünü sanki güçlkle taşıyabilen bal tatlısı sarısalakımın bal rengi çiçeklerini gözucuyla ancak görebiliyordu; arada bir, havalanan kuşların kocaman pencerenin önüne çekilmiş tursor ipeğinden perdelerde uçuşan düşsel gölgeleri uyandırdıkları anlık Japon etkisiyle, ona mecburen hareketsiz olan bir sanata atikliğın ve hareketin duygusunu vermeye çalışan solgun ve yorgun yüzlü ressamaları düşündürtüyordu. Biçilmemiş uzun çimlerin arasında ite kaka yollarını bulan veya haziran başı hatmilerinin sivri siyah uçlarında biteviye bir ısrarla dönüp duran arıların huysuz uğultusuyla havadaki durağanlık sanki daha bir baskınlaşıyor, Londra'nın boğuk gürültüsü uzak bir kilise orgunun en pes notasını andırıyordu.

Odanın ortasındaki dik bir şövaleye olağanüstü güzellikte genç bir erkeğın tam boy portresi tutturulmuş, biraz ileride tam karşısında birkaç yıl önce ansızın orta-

dan kaybolmasıyla kamuoyunda infial uyandıran ve birçok garip söylentiye sebep olan ressamın kendisi, Basil Hallward oturuyordu.

Sanatına ustalikle yansıttığı zarif ve alımlı şekle bakarken yüzünde haz dolu bir gülümseme belirerek orada bir süre asılı kalır gibi oldu. Fakat sonra ansızın irkilerek gözlerini kapatan adam, uyanmaktan korktuğu değişik bir rüyayı beyninin içine hapsetmek ister gibi, parmaklarını gözkapaklarının üzerine koydu.

Lord Henry, “Bu senin en iyi çalışman, Basil, şimdiye kadar yaptıklarının en iyisi,” dedi acelesiz bir sesle. “Sene-ye mutlaka Grosvenor’a göndermelisin. Akademi fazla kalabalık ve fazla avam. Buna layık tek yer Grosvenor.”¹

“Bir yere göndereceğimi sanmıyorum,” dedi Basil, Oxford’dayken arkadaşlarını güldüren tuhaf bir hareketle başını geriye atarak. “Hayır, hiçbir yere göndermem.”

Lord Henry kaşlarını kaldırdı ve afyonlu ağır sigarasından masalsı sarmallar halinde yükselen ince mavi du-man halkalarının arasından ona hayretle baktı. “Hiçbir yere göndermeyecek misin? Sevgili dostum, niye? Bir sebebin var mı? Siz ressamlar ne tuhaf adamlarsınız! Ün kazanmak için dünyada yapmayacağınız şey yok. O ünü kazandınız mı da sanki başınızdan savmak istersiniz. Bu haliniz aptalca; çünkü dünyada insanların hakkınızda konuşmasından daha kötü bir şey varsa o da hakkınızda konuşulmamasıdır. Böyle bir portre seni İngiltere’deki gençlerin hepsinin çok üstüne çıkaracağı gibi eğer bir duygu gösterebilecek kabiliyetlerse ihtiyarları da epey kıskandırır.”

Basil, “Bana güleceğini biliyorum,” diye karşılık verdi, “ama gerçekten sergileyemem. Buna kendimden çok şey kattım.”

1. Sırasıyla Grosvenor Galerisi ve Kraliyet Sanat Akademisi (Royal Academy of Arts) 19. yüzyıl sonlarında sanat eserlerinin sergilendiği Londra’nın önde gelen iki kurumuydu. Oscar Wilde, Grosvenor Galerisi için sergi değerlendirmeleri yazmıştı. (Ç.N.)

Lord Henry uzun bacaklarını divanın üzerine doğru uzatarak katıla katıla güldü.

“Evet, güleceğini biliyordum; ama öyle de olsa söylediklerim doğru.”

“Kendinden çok şey kattın demek! Cidden Basil, kendini bu kadar beğendiğini bilmezdim; ayrıca sert, güçlü suratın ve kapkara saçlarınla sen ve fildişinden, gül yapraklarından yapılmış gibi duran şu genç Adonis arasında herhangi bir benzerlik de göremiyorum. Basil’cığım, bu bir Narkissos’ken sen... yani akıllı bir ifaden vesaire var elbette.¹ Ama Güzellik, gerçek Güzellik, akıllı ifadenin başladığı yerde biter. Aklın kendisi bir abartıdır ve hangi çehre olursa olsun, oradaki ahengi bozar. İnsan oturup düşünmeye başladığı an pür burun ya da alın veya başka berbat bir şey kesilir. Akademik mesleklerdeki başarılı adamlara bir bak. Nasıl baştan ayağa çirkinler! Tabii kilisedekiler hariç. Ama ona bakarsan kilisedekiler zaten düşünmüyor. Bir piskopos on sekizinde söylemeyi öğrendiği şeyleri seksekinde de söyler, o yüzden enfes görünüşünü her zaman tümüyle korur. Adını bana hiçbir zaman söylemediğin, ama portresi beni gerçekten büyüleyen gizemli genç arkadaşın asla düşünmeyen biri. Buna gayet eminim. Bakacağımız çiçeklerin olmadığı kışları da, aklımızı soğutacak bir şeye ihtiyaç duyduğumuz yazları da her zaman yanımızda olması gereken beyinsiz bir güzellik o. Boşuna böbürlenme, Basil, sen ona zerre kadar bile benzemiyorsun.”

“Beni anlamıyorsun, Harry. Tabii ki benzemiyorum. Bunun çok iyi farkındayım. Hatta ona benzesem buna üzülürüm. Omuz mu silkiyorsun? Sana doğruyu söylüyorum. Beden ve akıl üstünlüğünün her türlüşünde ölümcül bir yan bulunur; kralların tökezleyen adımlarını tarih boyunca kat eder görünen ölümcül bir yan. Akran-

1. Adonis de Narkissos da Yunan mitolojisinde erkek güzelliğinin zirvesini simgeleyen isimlerdir. (Ç.N.)

larından farklı olmamak en iyisi. Çirkinler ve aptallar bu dünyada en mutlu olanlardır. Sakince oturup ağızları açık oyunu izleyebilirler. Zaferden haberleri yok belki, ama hiç olmazsa yenilgi hissinden de muaflar. Hepimizin yaşaması gerektiği gibi, rahatsızlık duymadan, kayıtsız ve huzurları kaçmadan yaşarlar. Ne başkalarının yıkımına sebep olurlar ne de yabancı eller onlara yıkım getirir. Senin mevkin ve servetin, Harry; benim bir kıymeti olmayan beynim, ne işe yaradığı belli olmayan ünüm; Dorian Gray'ın yakışıklılığı; hepimiz tanrıların bize verdiklerinden dolayı acı çekeceğiz, hem de büyük acı.”

Stüdyonun öbür tarafından Basil Hallward'a doğru yaklaşan Lord Henry, “Dorian Gray mi?¹ Adı bu mu?” diye sordu.

“Evet, adı bu. Söylemek istememiştim.”

“Neden peki?”

“Açıklayamam. Çok sevdiğim insanların adını asla başkalarına söylemem. Onların bir parçasını feda etmek gibi gelir bana. Gizliliğe nasıl değer verdiğimi bilirsin. Modern hayatı güzelleştirebilecek veya ona gizem katabilecek tek şey bu. Sıradan bir şey ancak saklı tutulursa zevk verebilir. Şehirden ayrıldığımda insanlara asla nereye gittiğimi söylemem. Söylesem bütün tadı kaçar. Belki aptalca bir alışkanlık, ama sanki insanın hayatına her nasılsa büyük bir cazibe katıyor. Bu yüzden beni büyük bir budala olarak görüyor olabilirsin.”

Lord Henry elini onun omzuna yaslayarak, “Hiç de değil, Basil'cığım,” dedi, “hiç de değil. Evli olduğumu

1. Portreye poz veren Dorian Gray'ın gerçekte kim olabileceği konusunda sayısız teori bulunuyor. Bunlardan Wilde'in çağdaşları tarafından en çok tartışılırsa karakterin John Gray'den, Wilde'in romanı yazdığı yıllarda ustalık ettiği genç bir şairden esinlendiği. Buna dair tek kanıtta Gray'in Wilde'a yolladığı, günümüze ulaşan tek mektupta şiiri Mishka'yı “*Yours ever, Dorian,*” (Daima senin, Dorian) şeklinde imzaladığı. Ancak bir başka iddia da Gray'in bunu yalnızca spekülasyonlarla eğlendiği için yaptığı yönünde. (Y.N.)

unutmuş görünüyorsun ve evliliğin bir büyüsü varsa o da iki taraf için de aldatmalı bir hayatı gerekli kılması. Ben karımın nerede olduğunu hiçbir zaman bilmem, karım da benim nerede olduğumu hiçbir zaman bilmez. Bulduğumuz zamanlar –birlikte yemeğe çıkmak veya düke gitmek için arada bir buluşuruz– suratların en ciddiyle birbirimize en olmadık hikâyeler anlatırız. Karım bu konuda çok iyidir; doğrusunu istersen, benden çok daha iyi. Kiminle görüşüğünü asla karıştırmaz, bense hep karıştıırım. Ama yalanım çıktığında hiç kavga çıkarmaz. Bazen keşke çıkarsa diyorum, ama bana gülüp geçiyor, o kadar.”

Lord Henry'nin elini omzunun üzerinden silken Basil Hallward, “Evlilik hayatın hakkında böyle konuşmaktan nefret ediyorum,” diyerek bahçeye açılan kapıya doğru yavaşça yürüdü. “Bence sen gerçekten çok iyi bir kocasın, ama kendi erdemlerinden tam anlamıyla utanıyorsun. Oysa ne kadar sıra dışı bir adamsın. Asla ahlak dersi vermiyor, asla yanlış bir şey de yapmıyorsun. Senin alaycılığın tek kelimeyle poz.”

Lord Henry, “Asıl yapmacıksız olmak pozdur, hem de bildiğim en sinir bozucu poz,” diye gülerek söylendi. İki genç adam birlikte bahçeye çıktılar ve bir süre ikisi de konuşmadı.

Uzun bir aradan sonra Lord Henry saatini çıkardı. “Maalesef gitmem gerek, Basil,” diye mırıldandı, “ama gitmeden evvel daha önce sorduğum bir soruyu cevaplamak için ısrar edeceğim.”

Gözlerini yerden ayırmayan Basil Hallward, “Neymiş o?” diye sordu.

“Gayet iyi biliyorsun.”

“Bilmiyorum, Harry.”

“Pekâlâ, ne olduğunu söyleyeyim.”

“Ne olur söyleme.”

“Söylemem gerek. Dorian Gray’ın portresini niye sergilemediğini açıklamanı istiyorum. Gerçek sebebi istiyorum.”

“Sana sebebini söyledim.”

“Hayır, söylemedin. Kendinden çok şey katmanı sebep gösterdin. Ama bu çocukça.”

Basil Hallward, Lord Henry’nin doğruca yüzüne bakarak, “Harry,” dedi, “duyguyla yapılan her portre sanatçının portresidir, modelin değil. Model yalnızca tesadüftür, vesiledir. Ressamın ifşa ettiği o değildir; renkli tuvalde ressam asıl kendini ifşa eder. Tabloyu sergilemeyecek olmamın sebebi, kendi ruhumun sırrını göstermiş olmamdan korkmam.

Lord Henry güldü. “Peki neymiş o?” diye sordu.

Hallward, “Anlatayım,” dedi ve yüzüne bir kafa bulanıklığının ifadesi oturdu.

Onu süzen arkadaşı, “Merakla bekliyorum, Basil,” diye mırıldandı.

Genç ressam, “Ah, aslında anlatacak pek bir şey yok, Harry,” dedi. “Ayrıca anlayacağından da emin değilim. Belki inanmayacaksın bile.”

Lord Henry gülümsedi ve eğilerek çimenlerin arasından pembe taçyapraklı bir papatya kopardı ve incelemeye koyuldu; çiçeğin beyaz tüylü altın orta kısmına dikkatle bakarak, “Anlayacağımdan hiç şüphem yok,” diye karşılık verdi. “Ayrıca akıl almaz bir şey olduğu sürece her şeye inanabilirim.”

Rüzgâr ağaçlardan kimi çiçekleri silkelirken, yıldızlı hevenkler halindeki ağır leylak baharları sakın havada ileri geri kıvıldanıyordu. Bir çekirge çimlerin arasında cıvılda-maya başladı, uzun ince bir yusufçuk kahverengi tül kanatlarıyla süzülerek geçti. Lord Henry, Basil’in kalp atışlarını duyabiliyordu sanki ve neyin geleceğini merak etti.

Hallward biraz da buruk bir edayla, “Bu akıl almaz,” diye yineledi, “benim için bazen akıl almaz. Ne anlama

geldiğini bilmiyorum. Hikâye basitçe şöyle: İki ay önce Lady Brandon'larda kalabalık bir toplantıya gitmiştim. Biz zavallı ressamların sırf vahşiler olmadığımızı insanlara hatırlatmak için zaman zaman cemiyette görünmek zorunda olduğumuzu biliyorsun. Bir frak ve beyaz bir papyonla, senin de vaktiyle bana söylediğin üzere, herhangi biri, bir borsa simsarı bile medeni olmakla ün kazanabilir. Neyse, salona gireli on dakika kadar olmuş, aşırı giyimli kocaman zengin dul kadınlar ve can sıkıcı akademisyenlerle konuşurken, birdenbire birinin bana baktığını sezer gibi oldum. Biraz döndüm ve Dorian Gray'i ilk kez orada gördüm. Gözlerimiz karşılaştıkça rengimin attığını hissettim. İçgüdüsel, ilginç bir dehşete kapıldım. Sırf kişiliğiyle, eğer göz yumacak olsam, tüm varlığımı, tüm ruhumu, hatta tüm sanatımı ele geçirecek kadar büyüleyici biriyle yüz yüze olduğumu anlamıştım. Hayatımda dışsal bir etken istemiyordum. Ne kadar bağımsız bir yaradılıştta olduğumu sen de biliyorsun, Harry. Babam bana orduyu uygun görüyordu. Ben Oxford'a gitmekte ısrar ettim. Sonra adımla hukuk derneğine yazdırmasına razı geldim. Daha beş-altı kere akşam yemeği yemeden barodan vazgeçtim ve ressam olma niyetimi açıkladım. Ben hep kendimin efendisi oldum; hiç olmazsa Dorian Gray'le tanışana kadar öyleydim. Derken... ama bunu sana nasıl açıklayabileceğimi bilmiyorum. Bir şeyler sanki hayatımda korkunç bir bunalımın eşliğinde olduğumu anlatıyordu. Kaderimde büyük sevinçlerin ve büyük üzüntülerin yazılı olduğu şeklinde tuhaf bir hisse kapıldım. Dorian'la konuşsam ona kesinkes bağlanacağımı, dolayısıyla onunla konuşmamam gerektiğini biliyordum. Korkuya kapıldım ve dönüp salondan çıkacak oldum. Bana bunu yaptıran vicdan değildi; ödleklikti. Kurtulmaya çalıştığım için kendimi mazur görmüyorum.”

“Vicdan ve ödleklik aslında aynı şey, Basil. Vicdan işletmenin ticari unvanı. O kadar.”

“Sana katılmıyorum, Harry. Ama beni güden şey ne olursa olsun –ki gurur olabilir, çünkü hep mağrur olmuşumdur– kapıya ulaşmak için mücadele verdiğim kesin. Orada karşıma Lady Brandon’ın dikildiğini takdir edersin. ‘Bu kadar erken kaçmıyorsunuz, değil mi Mr. Hallward?’ diye cırladı. Tiz sesinin ne kadar berbat olduğunu biliyorsun.”

Uzun, gergin parmaklarıyla papatyayı didik didik çekiştiren Lord Henry, “Biliyorum; güzellik hariç her konuda bir tavuskuşudur,”¹ diye katıldı.

“Onu başımdan savamadım. Beni soyluların, madalya ve nişan sahiplerinin, devasa taçları ve gaga burunları olan yaşlı kadınların yanına götürdü. Benden en sevdiği arkadaşı diye söz etti. Onu daha önce bir kere gördüğüm halde bana şöhret muamelesi yapmayı kafasına koymuş. Sanırım o sıralar bir resmim büyük sükse yapmış, en azından gazetelerde sözü edilmişti ki, on dokuzuncu yüzyılda ölümsüzlüğün ölçüsü bu oldu. Ne olduğunu anlamadan kendimi, çekim gücüyle beni tuhaf şekilde altüst eden o gençle yüz yüze buldum. Dip dibeydik, neredeyse birbirimize değiyorduk. Gözlerimiz yine karşılaştı. Bir çılgınlık yaptım ve Lady Brandon’dan beni onunla tanıştırmasını istedim. Ama belki o kadar da çılgınlık değildi. Kaçınılmazdı, o kadar. Tanıştırılmasak bile birbirimizle konuşurduk. Buna eminim. Daha sonra bana Dorian da söyledi. Tanışmaya yazgılı olduğumuzu o da hissetmiş.”

“Peki Lady Brandon bu olağanüstü genci nasıl tarif ediyordu? Bütün konuklarının hızlıca bir *précis*’ini² yapmaya meraklı olduğunu biliyorum. Beni üstü başı nişan ve kurdelelerle kaplı, müthiş kavgacı, kıpkırmızı suratlı ihtiyar bir beyefendinin yanına götürdüğünü hatırlıyo-

1. Tavuskuşları Wilde’in çağdaşları için en değerli güzellik temsiliydi. Dönem yazar ve sanat eleştirmeni Joshn Ruskin tavuskuşlarına dair, “Dünyadaki en güzel şeylerin aynı zamanda en işe yaramaz şeyler” olduğunu yazmıştı. (Y.N.)

2. (Fr.) Özet. (Ç.N.)

rum da, salondaki herkesin mükemmelen duyabileceği trajik bir fıslıtyla kulağıma, “Sir Humpty Dumpty... bilirsiniz... Afgan Cephesi... Rus entrikaları: Çok başarılı bir adam... karısını fil öldürmüş... büyük yasta... Amerikalı güzel bir dulla evlenmek istiyor... bugünlerde herkes öyle... Mr. Gladstone’dan nefret ediyor... ama böceklere müthiş meraklı... Şuvalov hakkında ne düşündüğünü sorsanıza,¹ gibi şeyler tıslamıştı. Oradan nasıl kaçacağımı şaşırdım. İnsanları keşfetmeyi severim. Ama Lady Brandon konuklarına bir müzayedecinin eşyalarına muamele ettiği gibi muamele ediyor. Ya onları her bakımdan karanlıkta bırakıyor ya da insanın öğrenmek istedikleri dışında her şeyi anlatıyor. Peki Mr. Dorian Gray hakkında ne söyledi?”

“‘Ha,’ dedi mırıltıyla. ‘Alımlı çocuk... zavallı anne-siyle aramdan su sızmaz... aynı adamla evlenecektik... daha doğrusu, aynı gün evlendik... aptal kafam! Neyle uğraştığı tamamen aklımdan çıkmış... korkarım... hiçbir şeyle uğraşmıyor... Ha evet, piyano çalıyor... yoksa keman mıydı, sevgili Mr. Gray?’ diye mırıldandı. İkimiz de gülmeden edemedik ve oracıkta arkadaş olduk.”

Lord Henry bir papatya daha kopararak, “Gülmek arkadaşlık için fena bir başlangıç değil, ayrılık içinse en iyisidir,” dedi.

Hallward yüzünü ellerinin arasına gömerek, “Arkadaşlığın ne olduğunu anlamıyorsun, Harry,” diye mırıldandı, “ama ona bakarsan düşmanlığı da anlamıyorsun. Sen herkesten hoşlanıyorsun; bu da demek oluyor ki, herkese karşı kayıtsızsın.”

1. Geleneksel bir İngiliz çocuk şarkısı olan ve bodur şişman kimseleri ifade eden “Humpty Dumpty” burada mağrur İngiliz emperyalizmini temsil ediyor: 19. yüzyılda İngiltere, Afganistan’da –ve Kırım’da– Rusya’yla karşı karşıya gelmişti; 1868’le 1894 arasında birkaç kez başbakanlık yapmış olan Mr. Gladstone, sömürgeci hırsları frenlemekten yana olan liberal görüşlü bir devlet adamıyken Kont Pyotr A. Şuvalov da Rusya’nın Londra büyükelçiliğini yaptığı sırada İngiltere’yle ilişkileri yumuşatmak için yoğun çaba göstermişti. (Ç.N.)

Ressam Basil Hallward'ın sıra dışı güzelliğiyle Dorian Gray adlı bir genç adamın portresini çizmesiyle başlar her şey. Dorian portrede gördüğü genç ve güzel halinin büyüüne öyle kapılmıştır ki yaşamının devamını tuvaldeki suretini koruyabilmenin hırsı içinde geçirir. Kendisinin bile haberdar olmadığı tutku ve arzularını ona açan Lord Henry Wotton'sa Dorian'ın güzellik, şehvet ve zevk peşinde günden güne yozlaşmasına önayak olur. *Dorian Gray'in Portresi*, cinselliğe dair kalıpları yıkarken estetik, güzellik ve sanat kavramlarına da felsefi bir yaklaşımda bulunur.

Oscar Wilde'in sansasyonel romanı *Dorian Gray'in Portresi*, metinde olan bitenler kadar yayımlanma öyküsüyle de merak uyandırır. Romanın yayımlanmasından beş yıl sonra, Wilde bir gecede İngiliz edebiyatının en renkli figüründen bir cinsel suçluya dönüşmüştür. Romandan alıntılar eşcinsel olduğu gerekçesiyle yargılandığı duruşmalarda yazarın önüne kanıt olarak sürülür. O günlerde ne yaşanmış olursa olsun, roman dönemin cinsellik ve erkeklik algısında bir kırılma yaratması ve yazarın yaşamından kolayca görülebilen izler taşımasıyla çağdaşlarından ayrışır. Okur ve eleştirmenler, karakterlerin yazarın gerçek yaşamındaki hangi kişilerden esinlendiğine kafa yoradursunlar, kendisi ise şöyle der: "Benden çok şey barındırıyor. Basil Hallward benim olduğumu düşündüğüm şey, Lord Henry Wotton insanların benim hakkımdaki düşünceleri; Dorian'sa olmak istediğim şey – belki de başka bir çağda."

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #güzellik #sanat #yozlaşma #iyilikvekötülük

Kapak resmi: Ferdinand Heilbuth

ISBN 978-975-07-6334-2

